

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Research ArticleSubject Area
PsychometryVol: 8 Issue: 65
Year: 2022 November
Pp: 2242-2257Arrival
10 October 2022
Published
30 November 2022
Article ID 64979Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/smryj.64979>How to Cite This
Article

Bekirpğlu, B. ve Tatar, A. (2022). "Karanlık Üçlü (K3) Ölçeği Geçerlik Çalışmaları-II", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(65): 2242-2257

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Karanlık Üçlü (K3) Ölçeği Geçerlik Çalışmaları-II¹

Dark Triad (D3) Scale Validation Studies-II

Berra Bekiroğlu ¹ Arkun Tatar ² ¹ Arş. Gör., İstanbul Topkapı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
² Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi/Psikoloji Bölümü, Manisa, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada daha önce geliştirilen Karanlık Üçlü Ölçeği'nin bazı geçerlik çalışmaları yürütülmüştür. Bu kapsamda iç tutarlılık güvenilirlik, yapı geçerliliği, kriter bağımlı geçerlik, ayırt edici geçerlik gibi çeşitli psikometrik işlemler yapılmıştır. Çalışmaya 17-75 yaşları arasında 210 kadın ve 162 erkek olmak üzere toplam 372 kişi katılmıştır. Kriter bağımlı geçerlik ve ayırt edici geçerlik çalışmaları için, Kirli Düzine Ölçeği, Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği, Gözden Geçirilmiş Kısa Form Altı Faktörlü Kişilik Envanteri, Buss-Perry Saldırıcılık Ölçeği, Empati Ölçeği Kısa Formu ve Belirli Tarama Listesi-90-Revize Edilmiş Formu kullanılmıştır. Ölçeğin geliştirme çalışmasıyla da benzerlik gösteren iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları bu çalışmada, Makyavelyanizm faktörü için 0,92, Narsisizm faktörü için 0,89 ve Psikopati faktörü için 0,89 olarak hesaplanmıştır. DFA sonuçları ölçeğin zayıf da olsa üç faktörlü model uyumuna sahip olduğunu göstermiştir. Karanlık Üçlü Ölçeği'nin ve kullanılan diğer ölçeklerin Makyavelyanizm faktörleri arasında 0,35 ve 0,48, Narsisizm faktörleri arasında 0,38 ve 0,45, Psikopati faktörleri arasında 0,45 ve 0,47 korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ayrıca saldırganlık genel toplam puanı ile Makyavelyanizm faktörü arasında 0,35, Narsisizm faktörü arasında 0,45 ve Psikopati faktörü arasında 0,58; Uyumluluk faktörü ile Makyavelyanizm faktörü arasında -0,27, Narsisizm faktörü arasında -0,33 ve Psikopati faktörü arasında -0,49; Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörü ile Makyavelyanizm faktörü arasında -0,39, Narsisizm faktörü arasında -0,21 ve Psikopati faktörü arasında -0,27 düzeyinde ilişki belirlenmiştir. Bunların yanı sıra Belirli Tarama Listesi-90-Revize Edilmiş Formu alt boyutları ile Psikopati faktörünün orta düzeyde ilişkiler gösterdiği görülmüştür. Karanlık Üçlü Ölçeği faktör toplam puanları açısından sosyo-demografik değişkenler olarak yaş, eğitim düzeyi ve medeni durum kritik değişkenler olarak belirlenmiştir. Sonuçlar, ilgili alan yazın doğrultusunda karşılaştırılarak ele alınmış ve ölçeğin psikometrik özelliklerinin iyi olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Karanlık Üçlü Ölçeği, K3 Ölçeği, Karanlık Üçlü, Makyavelyanizm, Narsisizm, Psikopati

ABSTRACT

In this study, some validity studies of the Dark Triad Scale, which was previously developed, were carried out. In this context, various psychometric processes such as internal consistency reliability, construct validity, criterion-related validity, and discriminant validity were performed. A total of 372 people, 210 women and 162 men, between the ages of 17-75 participated in the study. For criterion-related validity and discriminant validity studies, the Dirty Dozen Scale, the Short Dark Triad Scale, the HEXACO Personality Inventory-Revised Short Form, the Buss-Perry Aggression Questionnaire, the Baron Empathy Scale Short Form, and Symptom Checklist-90-Revised Form were used. The internal consistency reliability coefficients, which are similar to the development study of the scale, were calculated as 0.92 for the Machiavellianism factor, 0.89 for the Narcissism factor, and 0.89 for the Psychopathy factor in this study. CFA results showed that the scale had a three-factor model fit, albeit weakly. Correlation coefficients between the Dark Triad Scale and other scales used were calculated 0.35 and 0.48 for Machiavellianism factors, 0.38 and 0.45 for Narcissism factors, 0.45 and 0.47 for Psychopathy factors. In addition, a correlation of 0.35 between the general total score of aggression and the Machiavellianism factor, 0.45 between the Narcissism factor and 0.58 between the Psychopathy factors was determined. Also, there were correlations of -0.27 between the Agreeableness factor and the Machiavellianism factor, -0.33 between the Narcissism factor and -0.49 between the Psychopathy factor, and -0.39 between the Honesty-Humility factor and the Machiavellianism factor, -0.21 between the Narcissism factor and -0.27 between the Psychopathy factors. In addition, it was observed that the Sub-dimensions of the Symptom Checklist-90-Revised Form and the Psychopathy factor showed moderate correlations. Age, education level and marital status were determined as critical variables among socio-demographic variables in terms of Dark Triad Scale factor total scores. The results were compared in line with the relevant literature, and it was seen that the psychometric properties of the scale were good.

Keywords: Dark Triad Scale, D3 Scale, Dark Triad, Machiavellianism, Narcissism, Psychopathy

GİRİŞ

Her biri kendi tarihsel kökenlerine ve tanımlamalarına sahip olan karanlık üçlü, Makyavelyanizm, subklinik narsisizm ve subklinik psikopatiden oluşan bir kişilik kümelemesini ifade etmektedir (Muris ve ark., 2017). Makyavelyanizm, sinizm, iki yüzlülük, manipülatif taktikler, itibar kazanma, hilekarlık, geleneksel ahlaki değerlerden yoksunluk gibi özellikler ve davranışlarla ilişkili bir yapıyı temsil etmektedir (Christie ve Geis, 1970; Jones ve Paulhus, 2014). Subklinik narsisizm ise ben merkezilik, görkemlilik, kişilerarası sömürü, onaylanma ve hayran olunma ihtiyacı şeklinde ağırlıklı olarak narsisizmin büyülenmeci boyutunu kapsamaktadır (Glenn ve Sellbom, 2015; Jones ve Paulhus, 2014; Maples ve ark., 2014; Miller ve ark., 2010; Southard ve Zeigler-Hill, 2016; Vize ve ark., 2018a). Karanlık üçlünün diğer bileşeni olan subklinik psikopati ise katı-duygusuz manipülasyon, dürtüsellik, sığ duygulanım, soğukkanlılık, suçluluk ve pişmanlık hissetmeme gibi genel bağlamda kişilerarası ve duygusal eksikliklerle tanımlanan birincil psikopati özelliklerini içeren bir yapı olarak kavramsallaştırılmaktadır (Paulhus ve Jones, 2015; Lee ve Salekin, 2010; Lyons, 2019; Southard ve Zeigler-Hill, 2016). Katılık / duygusuzluk (callousness), empati yetersizliği,

¹ Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinin bir kısmının yeniden düzenlenmesi ile hazırlanmıştır.

manipülatiflik, saldırganlık gibi özellikler temelinde ortak paydada buluşan bu üç yapının, suça yönelik ve norm ihlal eden davranışların belirleyicileri olduğuna yönelik anlayış, alan yazında hızla ivme kazanmaktadır (Muris ve ark., 2017; Paulhus ve Jones, 2015).

Karanlık üçlünün ortak temeli göz önünde bulundurulduğunda, bu üç yapının ölçümünün de çeşitlilik gösterdiği görülmektedir (Furnham, 2017; Lyons, 2019). İlk çalışmalar yapıların bağımsız ölçümüne odaklanmış ancak zaman ve enerjiden tasarruf sağlamak, katılımcı yorgunluğunu ve değerlendirmelerin yarıda bırakılmasını engellemek gibi sınırlılıkların önüne geçilmesi amacıyla yapıların bileşik ölçümünün gerekli olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, yapıları aynı anda ölçen değerlendirme araçları geliştirilmiştir (Jonason ve Webster, 2010; Maples ve ark., 2014; Southard ve Zeigler-Hill, 2016). Alan yazında, Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği, Kirli Düziye Ölçeği, Karanlık Üçlü Tarama Ölçeği ve Kötülüğün Kısa İşaretçileri şeklinde çeşitli ölçme araçları bulunmasına karşın, özellikle Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği ve Kirli Düziye Ölçeği'nin karanlık üçlüyü değerlendirmek için yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir (Furnham ve ark., 2013; Harms ve ark., 2004; Jonason ve Webster, 2010; Jones ve Paulhus, 2014; MacNeil ve ark., 2007).

Karanlık üçlünün birleşik ölçümü için geliştirilen ilk ölçme aracı olan Kirli Düziye Ölçeği, toplamda 12 maddeden oluşmakta ve her bir yapıyı 4 madde ile değerlendirmektedir (Jonason ve Webster, 2010). Geliştirilen ölçeğin karanlık üçlünün değerlendirilmesinde kısa bir ölçme aracı olarak pratik açıdan fayda sağlamasına karşın bazı olumsuz yönlerinin bulunduğu belirtilmektedir. Kavramsal olarak bu üç yapı ortak bir temeli paylaşırsa da karanlık üçlü birbirinden bağımsız üç faktörü ifade etmektedir (Paulhus ve Williams, 2002). Ancak Kirli Düziye Ölçeği'nin geliştirilmesinde araştırmacılar, ölçeğin hem tek hem de üç faktörlü çözümlenmelerinin kullanılabilirliğini ileri sürmüşler ve bu durum ölçeğin kullanıldığı bazı çalışmalarda üç yapının tek bir bileşik yapı olarak ele alınmasına neden olmuştur (Paulhus ve Jones, 2015; Southard ve Zeigler-Hill, 2016). Ayrıca ölçeğin, güvenilirlik katsayılarının iyi düzeyde olduğu görülmesine karşın, karanlık üçlünün bağımsız ölçümlerinde kullanılan Narsistik Kişilik Envanteri, Öz-bildirim Psikopati Ölçeği-III ve MACH-IV gibi bazı ölçme araçlarıyla yakınsak geçerliliğinin kısmen zayıf olduğu belirtilmektedir (Lyons, 2019; Maples ve ark., 2014). Ek olarak ölçek, subklinik psikopatolojiyi değerlendirmede yetersiz olduğu, subklinik narsisizm ile Makyavelyanizm arasındaki ilişkinin diğer çalışmalarda ortaya konulandan yüksek düzeyde olduğu ve geliştirilme çalışmasında karanlık üçlünün kavramsallaştırılmasında benimsenen yaklaşımdan farklı olarak yapıların birbirine benzerliklerine odaklanması şeklinde eleştirilmektedir (Lyons, 2019; Visser ve Campbell, 2018).

Karanlık üçlünün bileşik ölçümünde yaygın olarak kullanılan bir diğer ölçüm aracı olan Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği ise toplamda 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçek üç faktörün her birini 9 maddeyle değerlendiren bir ölçme aracı olarak geliştirilmiştir. Yapıların teorik kökenlerine bağlı kalarak geliştirilmeye çalışılan ölçeğin, yapılar arasındaki farklılıkları Kirli Düziye Ölçeği'ne göre daha iyi yakalayabildiği ifade dilmektedir (Jones ve Paulhus, 2014). Ayrıca ölçeğin Kirli Düziye Ölçeği ile kıyaslandığında, geleneksel ölçüm araçlarıyla daha yüksek yakınsak geçerliliğe sahip olduğu belirtilmektedir (Lyons, 2019; Maples ve ark., 2014). Bunların yanı sıra iki ölçeğin karşılaştırıldığı çalışmalarda, Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği'nin, Kirli Düziye Ölçeği'ne kıyasla psikopatolojiyi daha kapsamlı bir şekilde değerlendirebildiği ifade edilirken (Lyons, 2019), Kirli Düziye Ölçeği'nin narsisizmin hem büyülenmeci hem de kırılğan boyutunu yakalayabildiği, Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği'nin ise ağırlıklı olarak büyülenmeci narsisizmi değerlendirmeye eğilimli olduğu bildirilmektedir (Maples ve ark., 2014; Visser ve Campbell, 2018).

Karanlık üçlünün değerlendirilmesinde kullanılan bir diğer yaklaşım ise bu üç yapının ortak olarak taşıdıkları özelliklere odaklanmaktadır. Bu özellikler arasında karanlık üçlünün empati, saldırganlık ve kişilik özellikleriyle olan ilişkileri dikkat çekmektedir. Yapıların ortak olarak paylaştıkları özelliklerden birinin empati eksikliği olduğu görülmektedir (Book ve ark., 2015; Jonason ve Krause, 2013; Paulhus, 2014). Diğer taraftan, narsisizm ile empati arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalarda bulgular çeşitlilik göstermektedir. Narsisizm ile empati arasındaki ilişkinin pozitif yönde de olabileceği ifade edilmekte, narsistik bireylerin empatiyi bir sosyal strateji aracı olarak kullanabileceği belirtilmektedir. Bu bağlamda, narsistik bireylerin empati yoluyla elde ettikleri bilgileri, kendi egolarını pekiştirmek amacıyla kullanabilecekleri ifade edilmektedir. Ancak, söz konusu bu ilişkinin kullanılan ölçme araçlarından kaynaklanabileceğine de dikkat çekilmektedir (Jonason ve Kroll, 2015).

Saldırganlık açısından değerlendirildiğinde ise her üç yapının da saldırganlıkla ilişkili olmasına karşın saldırganlığın dışavurumu noktasında farklılıklar gösterebileceği ifade edilmektedir. Karanlık üçlü özelliklerine sahip bireylerin sergiledikleri saldırganlık davranışlarının farklılığı ise bu bireylerde saldırganlığı tetikleyen farklı mekanizmalara işaret etmektedir (Jonason ve Webster, 2010; Jones ve Paulhus, 2010; Paulhus ve ark., 2018). Narsistik bireylerde saldırganlık davranışları ağırlıklı olarak egolarının tehdit edilmesi durumunda ortaya çıkarken (Baughman ve ark., 2012; Jones ve Neria, 2015; Jones ve Paulhus, 2010; Koehn

ve ark., 2019), Makyavelyanist bireyler tarafından saldırganlık, özellikle bir çıkar elde etme ve diğerlerini manipüle etme aracı olarak kullanılabilir (Calvete ve ark., 2010; Dinic ve Wertag, 2018; Jonason ve Webster, 2010). Diğer taraftan, psikopatının ise saldırganlığı en iyi şekilde yordayan yapı olduğu görülmektedir (Jones ve Olderbak, 2014; Paulhus ve ark., 2018). Psikopati ve saldırganlık arasındaki ilişkiler yoğun olarak klinik ve adli ortamlarda gözlemlenmesine karşın, subklinik psikopati özelliklerine sahip bireylerde de benzer örüntüler ortaya çıkmaktadır (Jones ve Paulhus, 2010). Genel olarak, fiziksel tehdit karşısında saldırgan davranışlar gösteren psikopatik bireylerin hem provoke edilmiş hem de doğrudan saldırganlıkla ilişkili davranışlar sergiledikleri belirtilmektedir (Jones ve Neria, 2015; Paulhus ve ark., 2018; Reidy ve ark., 2008; Reidy ve ark., 2011).

Karanlık üçlünün kişiliğin karanlık tarafı olarak isimlendirilmesi, kişiliğin karanlık tarafının merkezinde yer alan çekirdek unsurların belirlenmesine, bu özelliklerin kişilik teorileri çerçevesindeki konumlarının anlaşılmasına ve bu kişilik özellikleriyle “normal-aydınlık” kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik çalışmalara yol açmıştır (Book ve ark., 2015; Hodson ve ark., 2018; Jakobwitz ve Egan, 2006; Lee ve Ashton, 2005; Stead ve Fekken, 2014). Bu bağlamda, genel olarak karanlık üçlünün özünü yansıtan en güçlü yapıların uyumsuzluk (disagreeableness), katılık / duygusuzluk (callousness) ve kişilerarası antagonizmin (interpersonal antagonism) yanı sıra HEXACO kişilik modeli faktörlerinden dürüstlük-alçakgönüllülüğün (honesty-humility) olumsuz kutbu olduğu belirtilmektedir (Stead ve Fekken, 2014). Ortak çekirdeği belirlemeye yönelik çalışmaların odağı, karanlık üçlünün kişilik teorileri içerisindeki konumunu anlamaya yönelmiş ve karanlık üçlü ile Beş Faktör Kişilik ve HEXACO modeli arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Aghababaei ve ark., 2014; Book ve ark., 2015; Dinic ve Wertag, 2018; Lee ve Ashton, 2014; O’Boyle ve ark., 2015).

Beş Faktör Kişilik Modeli’nin, kişiliği tam anlamıyla ne kadar kapsayabildiğine yönelik şüpheler karanlık üçlü modelinin ortaya çıkmasıyla birlikte tekrar gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda, Beş Faktör Kişilik Modeli, karanlık üçlünün çekirdeğini yansıtan ve genel olarak olumsuz kabul edilen bireysel farklılıkları açıklamada yetersiz kaldığı şeklinde eleştirilmiştir (Book ve ark., 2015; Paunonen ve Jackson, 2000; Veselka ve ark., 2012). Diğer taraftan, iki model arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmaların büyük bir kısmında, Beş Faktör Kişilik Modeli’nde yer alan uyumluluk (agreeableness) faktörünün, karanlık üçlü kişilik özelliklerinin hepsiyle olumsuz yönde ilişkili olduğu bildirilmektedir (Jakobwitz ve Egan, 2006; Paulhus ve Williams, 2002; Stead ve Fekken, 2014; Veselka ve ark., 2012). Söz konusu bu ilişki dikkate alındığında, karanlık üçlünün tek bir faktöre indirgenebileceği ve kişiliğin karanlık tarafının genel popülasyonda düşük uyumluluk düzeyiyle açıklanabileceği ifade edilmektedir (Jakobwitz ve Egan, 2006). Bunun yanı sıra, Beş Faktör Kişilik Modeli’nde yer alan dışadönüklük (extraversion) faktörü ile narsisizm arasında olumlu, öz denetim / sorumluluk (conscientiousness) faktörü ile psikopati ve Makyavelyanizm arasında da olumsuz yönde ilişkilerin olduğu belirtilmektedir (Muris ve ark., 2017; O’Boyle ve ark., 2015; Paulhus ve Williams, 2002; Veselka ve ark., 2012).

HEXACO modeli kişiliği altı faktörlü bir yapıyla değerlendirmektedir ve bu modelde yer alan Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörünün karanlık üçlünün özünü oluşturduğu ifade edilmektedir (Aghababaei ve ark., 2014; Book ve ark., 2015; Dinic ve Wertag, 2018; Lee ve Ashton, 2014). Bu faktör temel olarak, boyutsal yaklaşım bağlamında bir kutupta alçak gönüllülük, içtenlik, dürüstlük, doğruluk, adil olma, diğer kutupta ise düzenbazlık, açgözlülük, gösterişçilik, sahtekarlık, hilekarlık, kurnazlık gibi özellikleri kapsamaktadır (Lee ve Ashton, 2005; Tatar, 2018). Faktör içeriği dikkate alındığında, bu özelliklerin karanlık üçlünün ortak eğilimlerini yansıttığı ve Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörünün düşük kutbu ile karanlık üçlü yapılarının tamamının güçlü bir şekilde ilişkili olduğu belirtilmektedir (Lee ve ark., 2013). Bazı araştırmacılar söz konusu ilişkiyi bir adım daha ileri taşıyarak karanlık üçlü yapılarının diğer kişilik özellikleriyle aynı yapılar olduğunu ifade etmiş ve bu özelliklerin genel olarak HEXACO modelinin Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörüyle açıklanabileceğini ileri sürmüşlerdir (Hodson ve ark., 2018).

Karanlık üçlü her ne kadar yapıların subklinik popülasyonda incelenmesine odaklansa da bir kişilik özelliği olarak ele alındıklarında, bu özelliklerin depresyon, stres, anksiyete duyarlılığı, aleksitimi, saldırganlık, iyi oluş gibi klinik olgularla ilişkili oldukları belirtilmektedir (Aghababaei ve Błachnio, 2015; Barlett, 2016; Birkas ve ark., 2016; Cairncross ve ark., 2013; Dane ve ark., 2018; Egan ve ark., 2014; Jonason ve Webster, 2010; Jones ve Neria, 2015; Lyons ve ark., 2019; Sabouri ve ark., 2016; Shih ve ark., 2019). Genel popülasyon içinde bu özelliklere sahip olan bireylerin çeşitli duygusal, sosyal ve yasal problemler yaşayabildikleri ifade edilmesine karşın (Book ve ark., 2015; Hodson ve ark., 2018), karanlık üçlü ile ilgili çalışmaların Türkçe alan yazında yaygın olarak endüstri ve örgüt psikolojisi gibi alanlarda yoğunlaştığı, bu yapıların klinik olgularla ilişkilerinin incelendiği çalışmaların ise sınırlı olduğu görülmektedir (Aydoğan ve Serbest, 2016; Özsoy ve Ardıç, 2017; Yaşlıoğlu ve Atılgan, 2018; Zengin, 2019). Bu çalışmada, belirtilenler dikkate alınarak önceki

çalışmada geliştirilen (Bekiroğlu ve Tatar, 2022) Karanlık Üçlü Ölçeği'nin bazı geçerlik çalışmalarıyla test edilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesine devam edilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcıları, kolay örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden % 56,5'i (n = 210) kadın ve % 43,5'i (n = 162) erkek olmak üzere toplam 372 kişiden oluşmaktadır. Yaşları 17-75 arasında değişen (ort. = 31,43 ± 11,77 yıl) katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, % 58,6'sı (n = 218) bekar, % 41,4'ü (n = 154) evli, % 0,8'i (n = 3) dul ve % 1,3'ü (n = 5) ise boşanmış olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların % 4'ü (n = 15) ilkökul, % 5,6'sı (n = 21) ortaokul, % 23,1'i (n = 86) lise, % 66,9'u (n = 249) ön lisans ve üzeri eğitime sahip oldukları ifade ederken % 3'ü de (n = 1) eğitim düzeyini belirtmemiştir. Katılımcıların gelir durumları sorgulandığında % 6,2'si (n = 23) gelir durumlarının kötü düzeyde olduğunu, % 68,8'i (n = 256) gelir durumlarının orta düzeyde olduğunu ve % 25'i gelir durumlarının iyi düzeyde olduğunu ifade etmiştir.

Bu çalışmada ulaşılabilen katılımcı sayısının, ölçeğin yapı geçerliğinin test edilmesi amacıyla yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için yeterli olmadığı görülmüştür. Sadece DFA için uygun olan katılımcı sayısına ulaşabilmek amacıyla ölçeğin geliştirildiği çalışmanın (Bekiroğlu ve Tatar, 2022) veri seti de (n = 529) bu analize dahil edilmiştir. Dolayısıyla DFA verisinde, katılımcılar %56,3'ü kadın ve %43,7'si erkek olmak üzere toplam 901 kişiden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada katılımcılara, ilk aşamada geliştirilen Karanlık Üçlü Ölçeği'nin yanı sıra geçerlik çalışmaları için Kirli Düzine Ölçeği (The Dirty Dozen Scale), Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği (The Short Dark Triad Scale), Empati Ölçeği Kısa Formu (Empathy Quotient-Short Form), Gözden Geçirilmiş Altı Faktörlü Kişilik Envanteri Kısa Formu (HEXACO Personality Inventory Short Form-Revised), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (Buss-Perry Aggression Questionnaire) ve Belirti Tarama Listesi-90-Revize Edilmiş Formu (Symptom Check List-90-Revized (SCL-90-R)) uygulanmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ise uygulama formuna eklenen birkaç sosyo-demografik soru ile elde edilmiştir.

Karanlık Üçlü Ölçeği (K3 Ölçeği): Ölçeğin geliştirildiği ilk aşamada uygulama formu beşli Likert tipinde (1 = Bana Hiç Uygun Değil, 2 = Bana Uygun Değil, 3 = Kararsızım, 4 = Bana Biraz Uygun ve 5 = Bana Çok Uygun) cevaplama seçeneği içermektedir. Ancak bu durumunun uygulama zorluğu ortaya çıkardığı görülmüş ve bu çalışmada uç değerler birleştirilerek ölçek üçlü Likert tipinde değerlendirme seçeneği (Bana Hiç Uygun Değil = 1, Bana Biraz Uygun = 2, Bana Çok Uygun = 3) içerecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Ters yönlü maddesi bulunmayan ölçekte karanlık üçlü, Narsisizm, Psikopati ve Makyavelyanizm şeklinde üç faktörden oluşan yapılarla değerlendirilmektedir. Toplamda 55 madde bulunan ölçekte Narsisizm, Psikopati ve Makyavelyanizm faktörlerini değerlendirmek için sırasıyla 22, 21 ve 22 madde bulunmaktadır. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada faktörler için iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları, Makyavelyanizm faktörü için 0,93, Narsisizm ve Psikopati faktörleri için ise 0,89 olarak elde edilmiştir. Faktörden alınan yüksek puanlar, Narsisizm, Psikopati ve Makyavelyanizm düzeylerinin yüksekliğini yansıtmaktadır (Bekiroğlu ve Tatar, 2022).

Kirli Düzine Ölçeği (KD): Karanlık üçlünün birleşik ölçüm araçlarından biri olan ölçek, Jonason ve Webster (2010) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe çeviri ve uyarlama çalışmaları farklı araştırmacılar tarafından yapılan ölçeğin Türkçe formlarının, psikometrik özelliklerinin yeterli düzeyde olduğu belirtilmektedir (Eraslan-Çapan ve ark., 2015; Özsoy ve ark., 2017; Yaşlıoğlu ve Atılğan, 2018). Ayrıca ölçeğin hem beşli hem de dokuzlu olmak üzere birden fazla derecelendirme yöntemi kullanılarak uygulanabildiği ifade edilmektedir. Bu çalışmada ise ölçeğin Özsoy ve arkadaşları (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan ve beşli Likert tipinde cevaplama seçeneği bulunan formu kullanılmıştır. Karanlık üçlü içerisinde yer alan yapıların her birini dört madde ile değerlendiren ölçekte ters yönlü puanlanan madde bulunmamaktadır. Faktörlerden elde edilen puanların yüksekliği, ilgili faktörü tanımlayan özelliğe yönelik eğilimin yüksekliğini ifade etmektedir (Özsoy ve Ardıç, 2017; Özsoy ve ark., 2017).

Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği (KK3): Karanlık üçlü yapılarını bileşik şekilde değerlendirmek için yaygın olarak kullanılan diğer bir ölçme aracı olan Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği, Jones ve Paulhus (2014) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe uyarlama çalışması da yapılan ölçeğin Türkçe formunun temel psikometrik özellikleri karşıladığı belirtilmektedir. Ölçek, her bir faktörü dokuz madde ile değerlendirmekte ve toplamda 27 maddeden oluşmaktadır. Beşli Likert tipinde cevaplama seçeneği içeren ölçekte, narsisizm (üç madde) ve psikopati (iki madde) faktörlerinde ters yönlü puanlanan maddeler bulunmaktadır. Faktörlerden elde edilebilen

puanlar 9-45 arasında değişmekte ve yüksek puan, faktörün yansıttığı özelliğin düzeyinin yüksekliğini göstermektedir (Jones ve Paulhus, 2014; Özsoy ve ark., 2017).

Altı Faktörlü Kişilik Envanteri Kısa Formu (HEXACO-KE-60-Tr): Lee ve Ashton (2004) tarafından geliştirilen envanterin Türkçe formunun geçerlik çalışması Tatar (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. Uzun (100 madde) ve kısa (60 madde) formu bulunan envanter, kişiliği Dürtülük-Alçakgönüllülük, Duygusallık, Dışadönüklük, Uyumluluk, Sorumluluk ve Deneyime Açıklık olmak üzere altı faktörle değerlendirmektedir (ayrıca uzun formu ikinci düzey 24 alt boyuttan oluşmaktadır). Beşli Likert tipi cevaplama seçeceği kullanılan envantere kısa formunda her bir faktörü değerlendirmek amacıyla 10 madde yer almaktadır. 29 Maddesi ters yönlü puanlanan envantere faktör toplam puanları 10-50 arasında değişmektedir (Ashton ve Lee, 2009).

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği: Saldırganlığı değerlendirmek amacıyla en yaygın kullanılan ölçme araçlarından biri olan ve Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen ölçek, birçok farklı dilin yanı sıra Türkçeye de uyarlanmıştır (Madran, 2012). Türkçe formunun temel psikometrik özellikleri taşıdığı ifade edilen ölçek, saldırganlığı hem genel toplam puan üzerinden hem de dört alt boyut (fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, düşmanlık ve öfke) üzerinden ölçmektedir. Toplamda 29 maddeden oluşan ve beşli Likert tipinde derecelendirme yöntemi kullanılarak uygulanan ölçekte alt boyutlardan Fiziksel Saldırganlık dokuz, Sözel Saldırganlık beş, Düşmanlık sekiz, Öfke ise dokuz madde ile değerlendirilmektedir. İki maddesi ters yönlü puanlanan ölçekten elde edilebilen toplam puan 29-145 arasında değişmektedir (Buss ve Perry, 1992).

Empati Ölçeği-Kısa Form: Uzun (60 madde) ve kısa (40 madde) formu bulunan ölçek, empati yeteneğini ölçmek amacıyla Baron-Cohen ve Wheelwright (2004) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe çeviri çalışması yapılan formun psikometrik özellikleri karşıladığı ve empatiyi değerlendirmek amacıyla kullanılabilmesi ifade edilmektedir (Bora ve Baysan, 2009). Ölçeğin kısa formunda yer alan 40 maddeden 22'si empatiyi ölçerken 18 madde, dolgu maddesi olarak işlev göstermektedir. Ölçekte yer alan maddeler değerlendirilirken dört cevap seçeneği bulunmasına karşın ölçek puanlaması, düşük, orta ve yüksek empatik yanıt seçeneklerine 0, 1 ve 2 puan verilerek gerçekleştirilmektedir. Kısa formunda altı maddesi ters yönlü puanlanan ölçekten elde edilebilen puanlar 0-44 arasında değişmektedir. Yüksek puan, empati düzeyinin yüksek oluşuna işaret etmektedir (Bora ve Baysan, 2009; Wakabayashi ve ark., 2006).

Belirti Tarama Listesi-90-Revize Edilmiş Formu (BTL-90-R): Bir takım psikiyatrik belirti ve yakınmaları taramak amacıyla geliştirilen, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan ölçek, toplamda 90 maddeden oluşmaktadır. Somatizasyon, depresyon, anksiyete, fobik anksiyete, öfke-düşmanlık, obsesif-kompulsif, kişilerarası duyarlılık, paranoid düşünce ve psikotizm şeklinde dokuz ayrı belirti boyutunu değerlendiren ölçek, beşli Likert tipinde derecelendirme yöntemi kullanılarak puanlanmaktadır. Ayrıca, ters yönlü puanlanan maddesi bulunmayan ölçekten, dokuz alt boyutun yanı sıra "Ek Skala" puanı elde edilmektedir. Yedi madde ile değerlendirilen bu boyut, psikiyatrik bozuklukların dışında kalan suçluluk duyguları, uyku ve yeme bozuklukları gibi belirtileri değerlendirmek için kullanılmaktadır. Alınan yüksek puanlar psikolojik sıkıntı düzeyinin yüksekliğini göstermektedir (Dağ, 1991; Kılıç, 1991; Yang, 2005).

Uygulama

Bu çalışmanın uygulaması 20 günlük bir zaman diliminde yürütülmüştür. Uygulama formunda bulunan madde sayısının görece fazla olması nedeniyle olabildiğince çok katılımcıya ulaşmak amacıyla hem basılı form hem de çevrimiçi form kullanılarak veri toplanmıştır. Her iki uygulama türünde de katılımcılara ilk olarak bilgilendirilmiş onam formu sunulmuş ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak katılmayı kabul eden bireylerin uygulama formunu doldurmaları sağlanmıştır. Bir kişinin uygulama formunu doldurma süresi kişinin okuma hızına bağlı olarak 30-40 dakika arasında değişiklik göstermiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde öncelikle, çalışmada kullanılan ölçeklerin bütünü için betimleyici istatistikler ve Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Bunların yanı sıra, faktörler arası ilişki düzeyini belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Ardından ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için Amos v22.0 programı kullanılarak DFA yapılmıştır. Ayrıca bu analiz kapsamında yeterli kişi sayısına ulaşabilmek amacıyla ölçeğin geliştirildiği çalışmanın (Bekiroğlu ve Tatar, 2022) veri seti ile bu çalışmanın veri seti birleştirilmiştir. Ölçeğin ayırt edici geçerliğinin test edilmesi için ise K3 Ölçeği'nin faktör toplam puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri kullanılarak katılımcılar, %33'lük dilimle düşük ve yüksek puanlı iki uç grubu ve %34'lük dilimle de orta grubu kapsayan üç gruba bölünmüştür. Sonra da uç grupların toplam puan farklılıkları, farklı gruplar için t-Testi ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca ölçeğin ayırt edici ve kriter bağıntılı geçerliğinin test edilmesi amacıyla, Pearson korelasyon analiziyle K3 Ölçeği'nin faktör toplam puanları ile çalışmada kullanılan diğer ölçme araçlarının toplam puanları arasındaki ilişkiler hesaplanmıştır.

Son olarak, sosyo-demografik değişken grupları, geliştirilen ölçeğin faktörlerinden elde edilen toplam puanlar kullanılarak farklı gruplar için t-Testi analiziyle karşılaştırılmıştır.

Sonuçlar

Bu çalışmada ilk olarak K3 Ölçeği'nin geliştirme çalışmasında yapıldığı gibi ölçeğin betimleyici istatistikleri tüm grup ve cinsiyet grupları için ayrı ayrı incelenmiştir. Ardından faktörler arası ilişki düzeylerini görmek amacıyla korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

Tablo 1. K3 Ölçeği için Betimleyici İstatistikler ve İç Tutarlılık Güvenirlik Analizi Sonuçları

K3 Ölçeği	k	Tüm Grup (n = 372)		Kadın (n = 210)		Erkek (n = 162)	
		Alfa	Ort.±s	Alfa	Ort.±s	Alfa	Ort.±s
Narsisizm	22	0,89	37,94±8,34	0,88	37,32±7,72	0,91	38,73±9,03
Psikopati	21	0,89	31,24±7,31	0,89	31,07±7,15	0,89	31,45±7,51
Makyavelyanizm	22	0,92	26,07±5,97	0,91	25,68±5,42	0,92	26,57±6,61

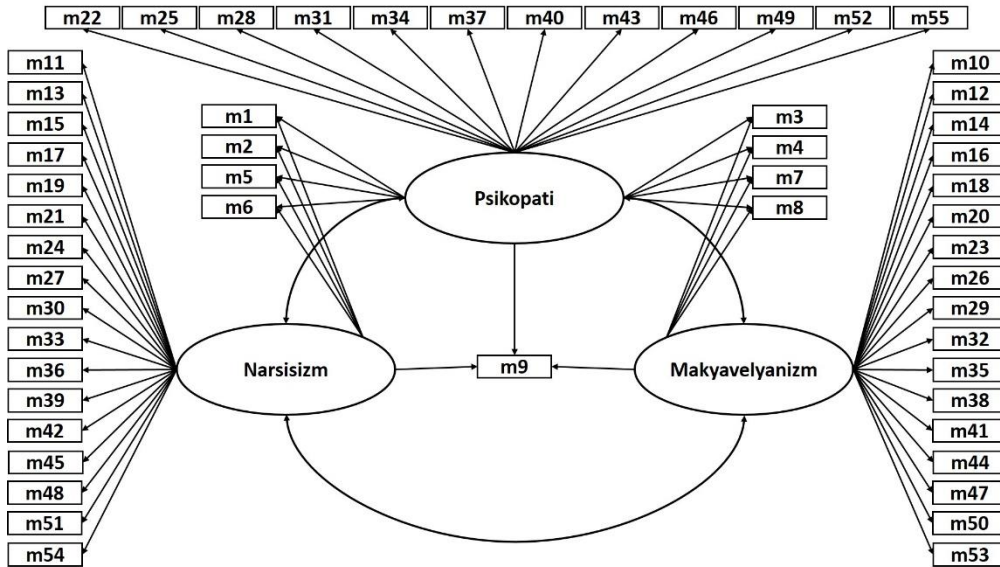
Analiz sonucunda, Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayıları Makyavelyanizm faktörü için tüm grupta ve kadın grubunda 0,91 olarak, erkek grubunda ise 0,92 olarak hesaplanmıştır. Bu katsayılar Narsisizm faktörü için 0,88 ile 0,91 arasında değişirken, Psikopati faktörü için hem tüm grupta hem de kadın ve erkek grubunda 0,89 olarak elde edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. K3 Ölçeği Faktörleri Arası Korelasyon Analizi Sonuçları

n = 372	Narsisizm	Psikopati
Psikopati	0,65***	
Makyavelyanizm	0,48***	0,74***

***p < 0,001

Ölçeğin geliştirme çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da faktörler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Pearson korelasyon analizi sonucunda, Makyavelyanizm ile Narsisizm faktörleri arasında 0,48, Makyavelyanizm ile Psikopati faktörleri arasında 0,74 ve Psikopati ile Narsisizm faktörleri arasında ise 0,65 korelasyon katsayısı elde edilmiştir (Tablo 2).

Şekil 1. K3 Ölçeği için Doğrulayıcı Faktör Analizi Şeması

Çalışmada sonraki adım olarak, geliştirilen K3 Ölçeği'nin yapı geçerliğini sınamak amacıyla DFA işlemleri yürütülmüştür. Bu doğrultuda, ölçek geliştirme çalışması (Bekiroğlu ve Tatar, 2022) verileri de eklenerek 901 kişiden oluşan veri seti kullanılarak Şekil 2'de gösterilen 55 maddeli ve üç faktörlü yapı DFA ile test edilmiştir.

Tablo 3. K3 Ölçeği için Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)	0,82
Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)	0,76
İyi Uyum İndeksi (GFI)	0,83
Düzeltilmiş İyi Uyum İndeksi (AGFI)	0,82
Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü (RMR)	0,03
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA)	0,05
Ki-kare	4362,73
Serbestlik derecesi	1417
p	0,00
Ki-kare / Serbestlik derecesi	3,08
n	901

DFA sonucuna göre, ki-kare (1417) = 4362,732; $p < 0,001$ ve ki-kare / serbestlik derecesi = 3,079 olarak elde edilmiş ve yaygın olarak kullanılan uyum istatistiklerinden İyi Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index-GFI) 0,83, Düzeltilmiş İyi Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index-AGFI) 0,82, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comperative Fit Index-CFI) 0,82, Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index-NFI) 0,76, Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü (Root Mean Square Residuals-RMR) 0,03, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation-RMSEA) 0,05 olarak hesaplanmıştır.

Çalışmanın sonraki aşamasında ölçeğin kriter bağımlı geçerliğinin test edilmesi işlemleri yürütülmüştür. Bu amaçla ilk olarak geliştirilen K3 Ölçeği ile alan yazında yaygın olarak kullanılan karanlık üçlü ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Tablo 4. K3 Ölçeği ve Diğer Karanlık Üçlü Ölçeklerinin Faktörleri Arası Korelasyon Analizi Sonuçları

Kirli Düzine Ölçeği (n = 372)	K3 Ölçeği - Narsisizm	K3 Ölçeği - Psikopati	K3 Ölçeği - Makyavelyanizm	1	2	3	4	5
Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği (n = 371)								
1-Kirli Düzine Ölçeği - Makyavelyanizm	0,28***	0,43***	0,48***					
2-Kirli Düzine Ölçeği - Narsisizm	0,38***	0,31***	0,22***	0,44***				
3-Kirli Düzine Ölçeği - Psikopati	0,31***	0,47***	0,45***	0,59***	0,36***			
4-Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği - Makyavelyanizm	0,36***	0,37***	0,35***	0,45***	0,32***	0,31***		
5-Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği - Narsisizm	0,45***	0,21***	0,16**	0,16**	0,32***	0,21***	0,26***	
6-Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği - Psikopati	0,33***	0,45***	0,39***	0,36***	0,16**	0,43***	0,43***	0,27***

p < 0,01; *p < 0,001

Geliştirilen K3 Ölçeği ile diğer karanlık üçlü ölçekleri arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, Makyavelyanizm faktörü açısından K3 Ölçeği ile KD Ölçeği arasında 0,48 ve K3 Ölçeği ile KK3 Ölçeği arasında ise 0,35 düzeyinde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Söz konusu ilişkiler Narsisizm faktörü açısından incelendiğinde, K3 Ölçeği ile KD Ölçeği arasında 0,38 ve K3 Ölçeği ile KK3 Ölçeği arasında ise 0,45 düzeyinde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Psikopati faktörü açısından ele alındığında da bu katsayıların pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüş, K3 Ölçeği ile KD Ölçeği arasında 0,47 ve K3 Ölçeği ile KK3 Ölçeği arasında ise 0,45 düzeyinde korelasyon katsayıları elde edilmiştir. Bunların yanı sıra, alan yazında yapıların paylaştıkları ortak çekirdekten ötürü kendi aralarındaki ilişki düzeylerinin de önem taşıdığı belirtildiğinden analizde ayrıca her ölçeğin kendi faktörleri arasındaki ilişkilere de yer verilmiştir (Tablo 4).

Çalışmada bir diğer kriter bağımlı geçerlik sınaması için karanlık üçlünün ortak olarak paylaştıkları özelliklerle olan ilişkileri incelenmiştir. Bu bağlamda, K3 Ölçeği'nin faktörleri ile Empati Ölçeği-Kısa Formu, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ve HEXACO-KE-60-Tr toplam puanları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir.

Tablo 5. K3 Ölçeği ile Kriter Ölçümleri Arası Korelasyon Analizi Sonuçları

Empati Ölçeği-Kısa Formu (n = 371) Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (n = 372) HEXACO-KE-60-Tr (n = 371)	K3 Ölçeği - Narsisizm	K3 Ölçeği - Psikopati	K3 Ölçeği - Makyavelyanizm
Empati Ölçeği-Kısa Formu	0,05	-0,15**	-0,17**
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği			
Genel Toplam	0,44***	0,58***	0,35***
Düşmanlık	0,25***	0,41***	0,28***
Fiziksel Saldırganlık	0,47***	0,52***	0,35***
Öfke	0,39***	0,53***	0,27***
Sözel Saldırganlık	0,38***	0,47***	0,25***
HEXACO-KE-60-Tr			
Dışadönüklük	0,23***	-0,14**	-0,16**
Uyumluluk	-0,33***	-0,49***	-0,27***
Sorumluluk	0,07	-0,20***	-0,21***
Duygusalılık	-0,18**	-0,21**	-0,18**
Deneyime Açıklık	0,09	0,06	0,02
Dürüstlük-Alçakgönüllülük	-0,21***	-0,27***	-0,39***

p < 0,01; *p < 0,001

Analiz sonucuna göre, Empati Ölçeği-Kısa Formu toplam puanının K3 Ölçeği'nin Makyavelyanizm faktörü ile -0,17 ve Psikopati faktörü ile -0,15 düzeyinde korelasyon gösterdiği gözlenmiştir. Buna karşın, Empati Ölçeği-Kısa Formu toplam puanı ile Narsisizm faktörü arasında anlamlı bir ilişki elde edilmemiştir ($r = 0,05$; $p > 0,05$). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ile K3 Ölçeği arasındaki ilişkiler incelendiğinde, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genel toplam puanı ile Makyavelyanizm faktörü arasında 0,35, Narsisizm faktörü arasında 0,45 ve Psikopati faktörü arasında 0,58 korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Benzer şekilde K3 Ölçeği'nin tüm faktörleri ile Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin alt boyut toplam puanları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Bu ilişkilere bakıldığında, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin alt boyut toplam puanlarının Makyavelyanizm faktörü ile 0,25-0,35 arasında, Narsisizm faktörü ile 0,25-0,47 arasında, Psikopati faktörü ile 0,41-0,53 arasında değişen düzeylerde ilişkili olduğu görülmüştür (Tablo 5).

Bunların yanı sıra, HEXACO-KE-60-Tr ile K3 Ölçeği'nin faktörleri arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Bu sonuçlara göre, Dışadönüklük faktörü ile Makyavelyanizm, Narsisizm ve Psikopati faktörleri arasında sırasıyla -0,16, 0,23 ve -0,14 korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Uyumluluk faktörünün ise Makyavelyanizm faktörü ile -0,27, Narsisizm faktörü ile -0,33 ve Psikopati faktörü ile -0,49 korelasyon gösterdiği belirlenmiştir. Diğer taraftan, Sorumluluk faktörünün Makyavelyanizm faktörü ile -0,21 ve Psikopati faktörü ile -0,20 düzeyinde ilişki gösterdiği gözlenirken Narsisizm faktörü ile ilişkili olmadığı görülmüştür ($r = 0,07$; $p > 0,05$). Duygusalılık faktörü ise hem Makyavelyanizm hem de Narsisizm faktörü ile -0,18 düzeyinde, Psikopati faktörü ile -0,21 düzeyinde ilişki göstermiştir. Buna karşın, Deneyime Açıklık faktörünün karanlık üçlü yapılarının herhangi biriyle istatistiksel düzeyde ($p > 0,05$) ilişkili olmadığı gözlenmiştir. Altıncı faktör olan Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörü ise Makyavelyanizm faktörü ile -0,39, Narsisizm faktörü ile -0,21 ve Psikopati faktörü ile -0,27 düzeyinde ilişki göstermiştir (Tablo 5).

Çalışmada daha sonra diğer bir amaç olan karanlık üçlü yapıları ile klinik olgular arasındaki ilişkileri incelemeye odaklanılmış, bu doğrultuda, geliştirilen ölçek ile Belirti Tarama Listesi-90-R toplam puanları arasındaki ilişkiler belirlenmiştir.

Tablo 6. K3 Ölçeği ile Belirti Tarama Listesi-90-R Arası Korelasyon Analizi Sonuçları

BTL-90-R Alt Boyutları (n = 369)	K3 Ölçeği - Narsisizm	K3 Ölçeği - Psikopati	K3 Ölçeği - Makyavelyanizm
Somatizasyon	0,08	0,17**	0,10
Obsesif-Kompulsif	0,05	0,27***	0,21***
Kişiler Arası Duyarlılık	0,01	0,22***	0,14**
Depresyon	0,04	0,28***	0,19***
Anksiyete	0,09	0,26***	0,23***
Öfke / Düşmanlık	0,24***	0,40***	0,22***
Fobik Anksiyete	0,03	0,21***	0,18**
Paranoid Düşünce	0,18**	0,34***	0,25***
Psikotizm	0,09	0,30***	0,29***
Ek Skala	0,14**	0,26***	0,21***

p < 0,01; *p < 0,001

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, Makyavelyanizm faktörünün Somatizasyon alt boyutu dışında kalan tüm BTL-90-R toplam puanları ile 0,14-0,29 arasında değişen düzeylerde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Makyavelyanizm faktörü ile en güçlü ilişkiye sahip olan alt boyutun Psikotizm olduğu görülürken istatistiksel düzeyde anlamlı ama en zayıf ilişkiye sahip olan alt boyut Kişiler Arası Duyarlılık olarak belirlenmiştir. Narsisizm faktörünün ise BTL-90-R toplam puanları arasından Öfke /

Düşmanlık alt boyutu toplam puanı ile 0,24, Paranoid Düşünce alt boyutu toplam puanı ile 0,18 ve Ek Skala toplam puanı ile 0,14 düzeyinde ilişkili olduğu görülürken diğer alt boyutlarla istatistiksel düzeyde anlamlı ilişkilerinin olmadığı gözlenmiştir. Son olarak, Psikopati faktörü için BTL-90-R toplam puanlarının tamamıyla 0,17 ile 0,40 düzeyinde değişen düzeylerde korelasyon değerleri elde edilmiştir. Bu değerler incelendiğinde, Psikopati faktörü ile en güçlü ilişkiyi Öfke / Düşmanlık alt boyutunun, en zayıf ilişkiyi ise Somatizasyon alt boyutunun gösterdiği gözlenmiştir (Tablo 6).

Çalışmada son işlem olarak, hem ölçeğin ayırt edici geçerliğini değerlendirmek hem de karanlık üçlü yapılarını daha iyi anlayabilmek amacıyla faktör toplam puanları açısından düşük ve yüksek toplam puan değerine sahip uç gruplar farklı gruplar için t-Testi analiziyle karşılaştırılmıştır. Ayrıca faktör toplam puanları sosyo-demografik değişken grupları açısından da incelenmiştir.

Tablo 7. K3 Ölçeği Faktör Toplam Puanlarının Farklı Gruplar için t-Testi Analizi ile Karşılaştırma Sonuçları

		K3 Ölçeği		
		Narsisizm	Psikopati	Makyaveyanizm
Toplam Puan Açısından (Ortalamanın altı-Ortalamanın üstü)	t	-34,16***	-31,10***	-14,18***
	sd	195,01	134,81	68,23
Cinsiyet Grupları (Kadın - Erkek)	t	-1,60	-0,50	-1,39
	sd	316,32	370	307,42
Yaş Grupları (29 yaş ve altı - 30 yaş ve üstü)	t	3,33***	4,25***	4,48***
	sd	370	366,54	358,76
Eğitim Düzeyi Grupları (Lise ve altı - Ön lisans ve üzeri)	t	-1,47	-2,51	-2,58*
	sd	369	369	311,30
Gelir Durumu Grupları (Kötü ve / veya orta - İyi)	t	0,53	0,51	-0,78
	sd	370	370	370
Medeni Durum Grupları (Bekar - Evli, dul ve / veya boşanmış)	t	3,38***	4,08***	3,08**
	sd	370	370	367,438

*p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Ayırt edici geçerliği değerlendirmek amacıyla yapılan farklı gruplar için t-Testi analizi sonuçları incelendiğinde, faktör puanlarına göre oluşturulan uç grupların, Makyaveyanizm ($t(68,23) = -14,18$; $p < 0,001$), Narsisizm ($t(195,01) = -34,16$; $p < 0,001$) ve Psikopati ($t(134,81) = -31,01$; $p < 0,001$) faktörlerinin üçünde de toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Beklenen yönde, her üç faktörde de ortalamanın altında olan grubun toplam puan ortalaması, ortalamanın üstünde olan grubun toplam puan ortalamasından düşük olarak belirlenmiştir (Tablo 7).

Sosyo-demografik değişken grupları açısından yapılan analiz sonucunda ise hem cinsiyet gruplarının hem de gelir durumu gruplarının K3 Ölçeği faktörlerinden elde edilen toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna karşın, yaş değişkeni açısından oluşturulan iki grubun Makyaveyanizm ($t(358,76) = 4,4$; $p < 0,001$), Narsisizm ($t(370) = 3,33$; $p < 0,01$) ve Psikopati ($t(366,54) = 4,25$; $p < 0,001$) faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre, her üç faktörde de 29 yaş ve altı grubun toplam puan ortalamalarının, 30 yaş ve üstü gruptan yüksek olduğu gözlenmiştir. Eğitim düzeyine göre oluşturulan grupların ise Makyaveyanizm faktörü ($t(311,30) = -2,58$; $p < 0,05$) ile Psikopati faktörü ($t(369) = -2,51$; $p < 0,05$) toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edilirken, Narsisizm faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Farklılığın gözlemlendiği iki faktörde de lise ve altı eğitim düzeyine sahip grupta yer alan katılımcıların toplam puan ortalamalarının ön lisans ve üzerinde eğitime sahip grupta yer alan katılımcılardan düşük olduğu görülmüştür. Bunların yanı sıra medeni duruma göre oluşturulan grupların Makyaveyanizm ($t(367,44) = 3,08$; $p < 0,01$), Narsisizm ($t(370) = 3,38$; $p < 0,001$) ve Psikopati ($t(370) = 4,08$; $p < 0,001$) faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edilmiştir. Üç faktör için de bekar grupta yer alan katılımcıların toplam puan ortalamalarının, evli, dul ve / veya boşanmış kişilerden oluşan diğer gruptakilerin toplam puan ortalamasından yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 7).

TARTIŞMA

Bu çalışma, daha önce Türkçe form olarak geliştirilen (Bekiroğlu ve Tatar, 2022) K3 Ölçeği'nin devam niteliğindeki geçerlik çalışmalarını ve bazı psikometrik özelliklerinin incelenmesini kapsamaktadır. Bu doğrultuda, ölçeğin farklı geçerlik türleri açısından test edilmesinin yanı sıra karanlık üçlünün klinik yapılarla olan ilişkilerinin incelenmesi de ele alınmıştır. Çalışmaya öncelikle iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının hesaplanması işlemleriyle başlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları hem tüm grup hem de cinsiyet grupları için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Elde edilen katsayıların her üç faktör için de yüksek düzeyde olduğu ve büyük ölçüde ölçeğin geliştirildiği çalışmada belirtilenlerle örtüştüğü görülmüştür (Bekiroğlu ve Tatar, 2022; Shrout, 1998; Tavakol ve Dennick, 2011). Bu sonuçlar ölçeğin faktörlerindeki maddeler arası

tutarlığın farklı örneklerde desteklendiğinin göstergesi olarak kabul edilmiştir. Benzer şekilde iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının yanı sıra, geliştirme çalışması doğrultusunda ölçeğin faktörleri arası ilişkiler incelenmiş, analizi sonucunda hesaplanan katsayıların, ölçeğin geliştirildiği çalışmada ifade edilenlerle önemli ölçüde benzerlik gösterdiği gözlenmiştir (Bekiroğlu ve Tatar, 2022).

Ölçeğin geliştirme çalışmasında Açıklayıcı Faktör Analizi sonucu üç faktörlü bir yapının ortaya çıktığı belirtilmektedir (Bekiroğlu ve Tatar, 2022). Bu çalışmada ise ölçek yapısında ortaya konan bu üç faktörlü model uyumu DFA ile test edilmiştir. DFA sonucunda bazı değerlerin kabul edilebilir uyum düzeyinde, bazılarının ise kabul edilebilir uyum düzeyine yakın sınır değerlerde olduğu görülmüştür. Genel olarak çok güçlü olmayan bir model uyumu ortaya konmasına karşın yaygın kullanılan diğer karanlık üçlü ölçeklerinin geliştirildiği çalışmalarla kıyaslandığında, K3 Ölçeği'nde ortaya konan model uyumunun Kirli Düzine Ölçeği'ne göre zayıf kaldığı (Jonason ve Webster, 2010) ancak Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği'ne göre de (Jones ve Paulhus, 2014) güçlü olduğu gözlenmiştir.

Ölçeğin kriter geçerliğini sınamak için hem yaygın olarak kullanılan diğer karanlık üçlü ölçeklerinden hem de alan yazında karanlık üçlü ile yakından ilişkili olduğu belirtilen yapıları değerlendiren ölçeklerden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle K3 Ölçeği'nin faktörleri ile KD ve KK3 Ölçekleri'nde yer alan ve aynı yapıları ölçen faktörler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. K3 Ölçeği ve KD Ölçeği'nde aynı yapıyı ölçen faktörler arası ilişkileri belirleyen korelasyon katsayıları, istatistiksel açıdan anlamlı olacak şekilde, beklenen yönde ama orta, ortanın altı düzeyde elde edilmiştir. Ölçeklerin Makyavelyanizm ($r = 0,48$) ve Psikopati ($r = 0,47$) faktörleri açısından gözlenen ilişkilerin görece daha güçlü olduğu Narsisizm ($r = 0,38$) faktörü için ise söz konusu ilişkinin daha zayıf kaldığı gözlenmiştir. KD Ölçeği'nin geliştirilmesinde Narsisizm faktörü değerlendirilirken yapının hem büyülenmeci hem de kırılğan boyutu ele alınmıştır (Maples ve ark., 2014). Karanlık üçlüde ele alan subklinik narsisizmde ise ağırlıklı olarak yapının büyülenmeci boyutuna odaklanıldığı ifade edildiğinden K3 Ölçeği'nin geliştirilmesinde bu yaklaşım benimsenmiştir (Vize ve ark., 2018b). Dolayısıyla, elde edilen korelasyon katsayısının düşüklüğü, iki ölçeğin aynı yapıyı ölçmelerine karşın narsisizmin farklı varyans alanlarına odaklanmasından kaynaklanıyor görünmektedir. Bunların yanı sıra, K3 ve KK3 Ölçekleri'nde aynı yapıyı ölçen faktörler arası ilişkiler incelendiğinde de istatistiksel olarak anlamlı, beklenen yönde ve orta, ortanın altı düzeyde ilişkiler elde edilmiştir. Ancak aynı yapıyı ölçen faktörler arasındaki korelasyon katsayıları K3 ve KK3 Ölçekleri'nin faktörlerinde farklılık göstermiştir. Ölçeklerin Narsisizm ($r = 0,45$) ve Psikopati ($r = 0,45$) faktörleri arasında daha güçlü ilişkiler gözlenirken Makyavelyanizm ($r = 0,35$) faktörleri arasındaki ilişki diğerlerine oranla kısmen düşük kalmıştır. Makyavelyanizmin, Machiavelli'nin kurallarından ortaya çıkan çıkarıcılık, manipülasyon, ilkesizlik, samimiyetsizlik gibi özelliklerin yanı sıra askeri bir deha ve filozof olan Sun Tzu'nun stratejilerindeki özellikleri de içerdiği belirtilmektedir. Bu özellikler bağlamında Makyavelyanizm, geleceğe yönelik düşünme, planlama, itibar oluşturma ve kişisel çıkarlar için ittifak kurma gibi özellikleri ve / veya davranışları da kapsayan bir kişilik yapılanmasını ifade etmektedir (Jones ve Paulhus, 2009; Jones ve Paulhus, 2014; Paulhus ve Jones, 2015). KK3 Ölçeği'nin geliştirme çalışmasında Makyavelyanizmin bütün bu unsurlarını kapsayacak şekilde ele alınmaya çalışıldığı bildirilmiştir (Jones ve Paulhus, 2014). K3 Ölçeği'nin geliştirilmesinde de benzer bir yaklaşım dikkate alınmasına karşın iki ölçeğin Makyavelyanizm faktörleri arasında elde edilen bu görece düşük korelasyon katsayısı, iki ölçeğin farklı varyans alanlarını yakaladığını / kapsadığını düşündürmektedir.

Diğer bir geçerlik işlemi olarak karanlık üçlünün ortak özelliklerini değerlendiren ölçme araçları ile K3 Ölçeği'nin faktörleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Empati açısından ele alındığında, K3 Ölçeği'nin Psikopati ve Makyavelyanizm faktörleri empati ile negatif yönde, zayıf düzeyde ilişkili bulunmuştur. Buna karşın, Narsisizm faktörü ile empati arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin temelde genel bir empati eksikliği ile ilişkili oldukları belirtilmesine karşın (Book ve ark., 2015; Jonason ve Krause, 2013), empati çok boyutlu (bilişsel ve duygusal) olarak ele alındığında sonuçların farklılık gösterdiği ifade edilmektedir (Pajevic ve ark., 2018; Turner ve ark., 2019; Wai ve Tiliopoulos, 2012). Bu çalışma da ise genel bir empati puanı veren Empati Ölçeği-Kısa Formu kullanılmıştır. Empati ile karanlık üçlü yapıları arasındaki ilişkilerin beklenenden daha düşük düzeyde gözlenmesi ve Narsisizm faktörü ile empati arasında istatistiksel düzeyde bir ilişkinin gözlenmemesi çalışmada kullanılan ölçek seçimine bağlı ölçüm farklılığından kaynaklanıyor görünmektedir. Diğer taraftan, saldırganlık ve karanlık üçlü yapıları arasındaki ilişkilere bakıldığında ise Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyutları ile K3 Ölçeği faktörlerinin tümü arasında pozitif yönde istatistiksel düzeyde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Özellikle Psikopati faktörü ile Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genel toplam puanı ve alt boyutları arasında hesaplanan korelasyon katsayılarının diğer iki faktöre kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Saldırganlığın karanlık üçlünün genel bir öngörücüsü olduğu, Psikopatinin ise karanlık üçlü içerisindeki en tehlikeli yapı olduğu ve Makyavelyanizm ile Narsisizme kıyasla

daha karanlık tarafı yansıttığı (Aghababaei ve Błachnio, 2015; Furnham ve ark., 2013; Jones ve Paulhus, 2010; Koehn ve ark., 2019; Paulhus ve Williams, 2002; Rauthmann, 2012) göz önüne alındığında, elde edilen sonuçlar beklenen şekilde gerçekleşmiştir. Karanlık üçlü yapılarının her biri saldırganlığın ifade edilmiş biçimde farklılık göstermektedir (Jonason ve Webster, 2010; Koehn ve ark., 2019; Paulhus ve ark., 2018). Bu çalışmada ise farklı saldırganlık türleri de bulunmasına karşın her üç faktör de fiziksel saldırganlıkla en güçlü ilişkiye sahip görünmektedir. Söz konusu bu ilişki, karanlık üçlünün uyumsuz, istenmeyen ve tehlikeli doğasını yansıttığının yanı sıra kültürel faktörleri de içeriyor görünmektedir.

Kişilik araştırmaları, özellikle HEXACO Modeli'nde bulunan Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörünün karanlık üçlü yapıları ile önemli ölçüde kavramsal benzerlik gösterdiğini ileri sürmektedir (Book ve ark., 2015; Lee ve Ashton, 2014). Bu doğrultuda, çalışmada ek olarak K3 Ölçeği'nin faktörleri ile HEXACO-KE-60'da yer alan altı faktör arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Analiz sonucunda, Deneyime Açıklık faktörü dışında HEXACO Modeli'nde yer alan faktörlerin tamamı ile Makyavelyanizm faktörü arasında negatif yönde ve istatistiksel düzeyde anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Makyavelyanizm faktörü ile en güçlü ilişki ise Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörü arasında ($r = -0,39$) ortaya çıkmıştır. Makyavelyanist bireylerin özelliklerinin, temelde Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörünün içeriğinde yer alan özellikleri yansıttığı ifade edilmekte ve karanlık üçlü içerisinde Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörü ile en güçlü ilişkiyi ortaya koyan yapının Makyavelyanizm olduğunu belirtilmektedir (Aghababaei ve ark., 2014; Lee ve ark., 2013; Muris ve ark., 2017). Bu bilgiler doğrultusunda, elde edilen bu sonucun alan yazında bildirilenlerle tutarlılık gösterdiği görülmüştür.

Narsisizm faktörünün HEXACO Modeli'nde yer alan faktörlerden dördü ile istatistiksel düzeyde anlamlı ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Analiz sonuçları, Narsisizm faktörünün Dışadönüklük faktörü ile pozitif, Uyumluluk, Duygusallık ve Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörleri ile negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Alan yazında narsisistlerin ilk izlenimde dışadönük, çekici ve sosyal bireyler olarak algılandıklarını ifade edilmektedir (Lee ve Ashton, 2005; Lee ve ark., 2013; Muris ve ark., 2017). Dolayısıyla iki faktör arasında ortaya çıkan bu zayıf ancak pozitif yönlü ilişki de ($r = 0,23$), Uyumluluk, Duygusallık ve Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörleri ile ortaya çıkan ters yönlü ilişkiler de kuramsal bilgiyle tutarlıdır.

Psikopati faktörünün ise Makyavelyanizm faktörüne benzer şekilde, Deneyime Açıklık faktörü dışında HEXACO Modeli'nde yer alan faktörlerin tamamı ile negatif yönde ve istatistiksel düzeyde anlamlı ilişkilerinin olduğu görülmüştür. Ancak hem Narsisizm ($r = -0,33$) hem de Psikopati ($r = -0,49$) faktörü ile en güçlü ilişkiyi Uyumluluk faktörü göstermiştir. HEXACO Modeli'nde yer alan Uyumluluk faktörünün pozitif ucu hoşgörü, iyi huylu olma, uyumluluk gibi özellikleri yansıtırken faktörün negatif ucu, öfke, sabırsızlık, geçimsizlik, tutarsızlık, kavgacı olma gibi olumsuz özellikleri kapsamaktadır (Lee ve Ashton, 2004; Tatar, 2018). Hem Narsisizm hem de Psikopati özelliklerine sahip bireylerin Makyavelyanist bireylere göre, daha fazla dürtüsel, ego tehdidine ve / veya provakasyona duyarlı ve doğrudan saldırganlığa yatkın oldukları düşünüldüğünde, Narsisizm ve Psikopati faktörlerinin Makyavelyanizm faktöründen farklı olarak Uyumluluk faktörüyle daha güçlü bir ilişkiye sahip olmaları anlaşılır görünmektedir. Her ne kadar HEXACO Modeli'nde yer alan faktörlerle karanlık üçlü kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler alan yazın bulgularıyla tutarlı olsa da özellikle karanlık üçlü yerine kullanılabileceği ileri sürülen Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörü ile elde edilen korelasyon katsayılarının karanlık üçlüyü açıklayacak düzeyde yüksek olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla, bu bulgular karanlık üçlü yapılarının Dürüstlük-Alçakgönüllülük faktörüyle ilişkili olduklarını ancak bu faktörün bu çalışmada ölçüldüğü şekliyle karanlık üçlünün kapsamlı bir değerlendirmesini sunmadığını göstermiştir.

Bu çalışmada ölçeğin bazı geçerlik işlemleri için ayrıca klinik olgulardan yararlanılmış ve çalışmanın diğer bir amacı doğrultusunda karanlık üçlü yapıları ile bu olgular arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu bağlamda, birden fazla klinik olgunun değerlendirmesini sunan BTL-90-R kullanılmış ve bu ölçekten elde edilen alt boyut toplam puanları ile K3 Ölçeği faktör toplam puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Analiz sonuçları, Makyavelyanizm faktörünün Somatizasyon alt boyutu dışında BTL-90-R'de yer alan diğer olgularla istatistiksel düzeyde anlamlı pozitif ilişkiler ortaya koyduğunu göstermiştir. En güçlü ilişki ise Makyavelyanizm faktörü ile Psikotizm alt boyutu arasında ($r = 0,29$) gözlenmiştir. Psikotizm alt boyutu, kişilerarası ilişkilerde yabancılaşma, izole bir yaşam biçimi, içe kapanma ile başlayan ve şizofrenik sanrı ve varsanılarla devam eden çok geniş bir belirti kümesini kapsamaktadır (Dağ, 1991). Güven problemleri yaşayan, alaycı bir dünya görüşüne sahip olan ve sosyal etkileşimlerinde duygusal bağlanmanın eksik olduğu Makyavelyanist bireylerin diğerleriyle ilişkilerinin yüzeysel olması, bu bireyleri yalnızlığa ve yalıtılmış bir yaşam tarzına sürüklüyor görünmektedir. K3 Ölçeği Psikopati faktörünün ise BTL-90-R'de bulunan tüm alt boyutlarla pozitif yönde ve istatistiksel düzeyde anlamlı ilişkilere sahip olduğu gözlenmiştir. Beklenildiği üzere en güçlü ilişki de Öfke / Düşmanlık alt boyutu ile ($r = 0,40$) ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, K3 Ölçeği Narsisizm faktörü BTL-90-R tarafından değerlendirilen klinik olgulardan yalnızca üçü (Öfke / Düşmanlık, Paranoid Düşünce ve Ek Skala) ile pozitif yönde ve istatistiksel düzeyde anlamlı ilişkilere sahiptir. Psikopati

faktörüne benzer şekilde Narsisizm faktörüyle de en güçlü ilişkiye sahip alt boyutun Öfke / Düşmanlık ($r = 0,27$) olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu sonucun önceki bulgularla tutarlı olduğu görülmektedir. Alan yazında, Narsisizm faktörünün Psikopati ve Makyavelyanizm faktörleriyle kıyaslandığında, karanlık üçlünün daha “aydınlık”, “uyarlanabilir” ve / veya “sağlıklı” tarafını yansıttığı belirtilmektedir (Aghababaei ve Błachnio, 2015; Papageorgiou ve ark., 2019; Shih ve ark., 2019). Narsisizm faktörünün diğer iki faktöre kıyasla klinik olgulardan çok azı ile ilişkili olması, belirtilen açıklamayı destekler niteliktedir.

Çalışmada son geçerlik işlemi olarak hem oluşturulan uç gruplar hem de sosyo-demografik gruplar K3 Ölçeği faktör toplam puanları açısından karşılaştırılmıştır. Bir ayırt edici geçerlik değerlendirmesi olarak gerçekleştirilen uç grup karşılaştırma yönteminde Makyavelyanizm, Psikopati ve Narsisizm faktörlerinden elde edilen toplam puanlar üç gruba bölünmüş ve ortalamasının altı ile üstünde yer alan uç gruplar oluşturuldukları faktör toplam puanları açısından karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarında, karanlık üçlü yapılarının tümünde uç grupların toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel düzeyde anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Elde edilen bu sonuçlar, K3 Ölçeği'nin ayırt edici geçerliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Yapılan sosyo-demografik grup karşıştırmalarında ise K3 Ölçeği faktör toplam puanları açısından cinsiyet ve gelir durumuna göre oluşturulan gruplar arasında istatistiksel düzeyde anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir. İlgili yazında, karanlık üçlü kişilik özellikleri açısından cinsiyet gruplarının incelendiği çalışma sonuçları çeşitlilik göstermektedir. Bir taraftan cinsiyet farklılıkların karanlık üçlü kişilik özelliklerini taşımada kritik bir öneme sahip olduğu ifade edilirken (Furnham ve ark., 2013; Jonason ve Davis, 2018; Jonason ve Webster, 2010) diğer taraftan bu farklılıkların yapıların tamamı için geçerli olmadığı belirtilmektedir (Muris ve ark., 2017). Ayrıca, karanlık üçlü yapılarında cinsiyet farklılıklarının kültürel bağlamdan etkileniyor olabileceği de bildirilmektedir (Jonason ve ark., 2019). Gelir durumu gruplarında farklılığın ortaya çıkmaması da alan yazın bulgularıyla tutarlı görünmemektedir. İlgili çalışmalar, baskın olma, liderlik, hakimiyet, risk alma gibi Narsisizm ve Psikopati kişilik özelliklerinin yüksek kazançla ilişkili olduğunu ifade etmektedir (Jonason ve ark., 2018). Kişisel kazanç ve çıkarlarını her durumda üstün tutan Makyavelyanist bireylerde de gelir durumu grupları açısından farklılıklar beklenmektedir. Buna karşın, bu çalışmada böyle bir farklılığın elde edilmemesi, gelir değişkeninin düşük-yüksek şeklinde kaba bir değerlendirmeyle belirlenmiş olmasına dayandırılabilir. Bu noktada karanlık üçlü yapılarıyla ilişkileri değerlendirme bağlamında gelir durumunun daha geniş bir aralıkta ölçülmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan, faktör toplam puanları açısından yaş ve medeni grupları arasında istatistiksel düzeyde anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Sonuçlara göre hem daha genç olan grubun (29 yaş ve üstü gruba göre) hem de bekar grubun (evli, dul ve / veya boşanmış gruba göre) daha yüksek düzeyde karanlık üçlü kişilik özelliklerine sahip olduğu gözlenmiştir. Yaştaki artışla birlikte ortaya çıkan “olgunluk” ilkesi, bireylerin yaşlandıkça daha sorumlu, duygusal açıdan kararlı ve uyumlu hale geldiklerini ileri sürmektedir (Kawamoto ve ark., 2019; Klimstra ve ark., 2020). Dolayısıyla, genç yaşta karanlık üçlü kişilik özelliklerinin daha yüksek düzeyde olması beklenen yönde bir sonuçtur. Benzer şekilde, karanlık üçlü yapılarının temel özellikleri dikkate alındığında, bekar grubun daha yüksek düzeyde bu kişilik özelliklerini taşıması şaşırtıcı görünmemektedir. Son olarak eğitim durumu grupları arasındaki farklılıklara bakıldığında, Makyavelyanizm ve Psikopati faktörleri açısından iki grup (lise ve altı - ön lisans ve üzeri) arasında istatistiksel düzeyde anlamlı farklılıklar gözlenirken Narsisizm faktörü açısından gruplar arasında farklılık bulunmamıştır. Hem Makyavelyanizm hem de Psikopati faktörü açısından ön lisans ve üzerinde eğitime sahip olan grupta, lise ve altı eğitim düzeyine sahip olan gruba kıyasla bu özelliklerin daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Belirli bir eğitim düzeyinin üstündeki kişilerin psikopatik özelliklerini maskeleyerek topluma karışma oranlarının daha yüksek olabileceği ve eğitimin bir itibar göstergesi olarak Makyavelyanist bireyler açısından önem taşıyabileceği düşünüldüğünde bu bulgular makul görünmektedir.

Bu çalışmada hedeflenen amaçlar karşılanmış olmasına rağmen çalışmanın birtakım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Her ne kadar K3 Ölçeği'nin çeşitli psikometrik özellikleri sınanmış olsa da ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğinin değerlendirilememesi, çalışmanın temel sınırlılığını oluşturmaktadır. Ayrıca, çalışmanın ikincil amacı olarak ele alınan karanlık üçlü ile klinik olgular arasındaki ilişkiler klinik olguları bir arada değerlendiren BTL-90-R kullanılarak incelenmiştir. Bunun yanı sıra, bu çalışmada söz konusu bu ilişkiler klinik tanı almış gruplar yerine genel popülasyonda ele alınmıştır. Bu seçimler çalışma açısından uygulama kolaylığı sağlamakla birlikte, klinik olguları ayrı ayrı değerlendiren ölçüm araçlarının kullanılmasının ve klinik tanı almış gruplarda bu ilişkilerin incelenmesinin daha kapsamlı bir değerlendirme sunacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma çerçevesinde Türkçe karanlık üçlü ölçeği geliştirme tasarımının ikinci aşaması tamamlanmıştır. Bu bağlamda, psiko-sözcüksel yaklaşımla geliştirilen K3 Ölçeği'nin temel psikometrik

özellikleri karşıladığı ve karanlık üçlü yapılarının değerlendirilmesinde kabul edilebilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabilirliği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, ölçeğin, farklı gruplar üzerinde yürütülecek uygulamalarla ve farklı geçerlik işlemleriyle desteklenmesinin ölçeğin geçerliğinin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Aghababaei, N. ve Błachnio, A. (2015). Well-being and the dark triad. *Personality and Individual Differences*, 86, 365-368.
2. Aghababaei, N., Mohammadtabar, S. & Saffarinia, M. (2014). Dirty Dozen vs. the H factor: comparison of the Dark Triad and Honesty-Humility in prosociality, religiosity, and happiness. *Personality and Individual Differences*, 67, 6-10.
3. Ashton, M. C. & Lee, K. (2009). The HEXACO-60: a short measure of the major dimensions of personality. *Journal of Personality Assessment*, 91(4), 340-345.
4. Aydoğan, E. & Serbest, S. (2016). İş yerinde karanlık üçlü: bir kamu kuruluşunun iç denetim biriminde araştırma. *Sayıştay Dergisi*, 101, 97-116.
5. Barlett, C. P. (2016). Exploring the correlations between emerging adulthood, Dark Triad traits, and aggressive behavior. *Personality and Individual Differences*, 101, 293-298.
6. Baron-Cohen, S. & Wheelwright, S. (2004). The empathy quotient: an investigation of adults with Asperger syndrome or high functioning autism, and normal sex differences. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34(2), 163-175.
7. Baughman, H. M., Dearing, S., Giammarco, E. & Vernon, P. A. (2012). Relationships between bullying behaviours and the Dark Triad: a study with adults. *Personality and Individual Differences*, 52(5), 571-575.
8. Bekiroğlu, B., & Tatar, A. (2022). Karanlık Üçlü (K3) Ölçeği'nin geliştirilmesi ve ilk geçerlik çalışmaları-I. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 8(63), 1552-1564.
9. Birkas, B., Lang, A., Martin, L. & Kallai, J. (2016). Disturbing concerns for dark personalities: anxiety sensitivity and the Dark Triad. *International Journal of Advances in Psychology*, 5, 1-5.
10. Book, A., Visser, B. A. & Volk, A. A. (2015). Unpacking "evil": claiming the core of the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 73, 29-38.
11. Bora, E., & Baysan, L. (2009). Empati Ölçeği-Türkçe Formu'nun üniversite öğrencilerinde psikometrik özellikleri. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 19(1), 39-47.
12. Buss, A. H. & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452-459.
13. Cairncross, M., Veselka, L., Schermer, J. A. & Vernon, P. A. (2013). A behavioral genetic analysis of alexithymia and the Dark Triad traits of personality. *Twin Research and Human Genetics*, 16(3), 690-697.
14. Calvete, E., Orue, I., Estevez, A., Villardon, L. & Padilla, P. (2010). Cyberbullying in adolescents: modalities and aggressors' profile. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 1128-1135.
15. Christie, R. & Geis, F. (1970). *Studies in Machiavellianism*. Academic Press.
16. Dağ, İ. (1991). Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(1), 5-12.
17. Dane, L. K., Jonason, P. K. & McCaffrey, M. (2018). Physiological tests of the cheater hypothesis for the Dark Triad traits: testosterone, cortisol, and a social stressor. *Personality and Individual Differences*, 121, 227-231.
18. Dinic, B. M. & Wertag, A. (2018). Effects of Dark Triad and HEXACO traits on reactive/proactive aggression: exploring the gender differences. *Personality and Individual Differences*, 123, 44-49.
19. Egan, V., Chan, S. & Shorter, G. W. (2014). The Dark Triad, happiness and subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 67, 17-22.
20. Eraslan-Çapan, B., Saticı, S. A., Yılmaz, M. F. & Kayış, A. R. (2015, Ekim, 7-10). *Karanlık Üçlü Ölçeği: Türkçeye uyarlama çalışması* [Sözlü sunum]. 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Mersin, Türkiye.

21. Furnham, A. (2017). Measuring the dark side. (Ed. B. Cripps), *Psychometric testing: Critical perspectives*, ss. 197-221, John Wiley and Sons.
22. Furnham, A., Richards, S. C. & Paulhus, D. L. (2013). The dark triad of personality: a 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199-216.
23. Glenn, A. L. & Sellbom, M. (2015). Theoretical and empirical concerns regarding the dark triad as a construct. *Journal of Personality Disorders*, 29(3), 360-377.
24. Harms, P. D., Roberts, B. W. & Kuncel, N. (2004). The Mini-Markers of Evil: using adjectives to measure the Dark Triad of personality. *Presented at the meeting of the Society for Personality and Social Psychology*, Austin, TX.
25. Hodson, G., Book, A., Visser, B. A., Volk, A. A., Ashton, M. C. & Lee, K. (2018). Is the Dark Triad common factor distinct from low Honesty-Humility? *Journal of Research in Personality*, 73, 123-129.
26. Jakobwitz, S. & Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40(2), 331-339.
27. Jonason, P. K. & Krause, L. (2013). The emotional deficits associated with the Dark Triad traits: cognitive empathy, affective empathy, and alexithymia. *Personality and Individual Differences*, 55(5), 532-537.
28. Jonason, P. K. & Kroll, C. H. (2015). A multidimensional view of the relationship between empathy and the dark triad. *Journal of Individual Differences*, 36(3), 150-156.
29. Jonason, P. K. & Webster, G. D. (2010). The Dirty Dozen: a concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420-432.
30. Jonason, P. K., & Davis, M. D. (2018). A gender role view of the Dark Triad traits. *Personality and Individual Differences*, 125, 102-105.
31. Jonason, P. K., Koehn, M. A., Okan, C., & O'Connor, P. J. (2018). The role of personality in individual differences in yearly earnings. *Personality and Individual Differences*, 121, 170-172.
32. Jonason, P. K., Okan, C., & Özsoy, E. (2019). The Dark Triad traits in Australia and Turkey. *Personality and Individual Differences*, 149, 123-127.
33. Jones, D. N. & Neria, A. L. (2015). The Dark Triad and dispositional aggression. *Personality and Individual Differences*, 86, 360-364.
34. Jones, D. N. & Olderbak, S. G. (2014). The associations among dark personalities and sexual tactics across different scenarios. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(6), 1050-1070.
35. Jones, D. N. & Paulhus, D. L. (2010). Different provocations trigger aggression in narcissists and psychopaths. *Social Psychological and Personality Science*, 1(1), 12-18.
36. Jones, D. N. & Paulhus, D. L. (2014). Introducing The Short Dark Triad (SD3): a brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28-41.
37. Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2009). Machiavellianism. (Eds. M. R. Leary, & R. H. Hoyle), *Handbook of individual differences in social behavior*, ss.93-108, The Guilford Press.
38. Kawamoto, T., Shimotsukasa, T. & Oshio, A. (2020). Cross-sectional age differences in the Dark Triad traits in two Japanese samples. *Psychology and Aging*, 35(1), 91-96.
39. Kılıç, Ö. & Balcıoğlu, İ. (2012). Seri cinayet ve cinsel sadizm. *Adli Tıp Dergisi*, 27(1), 54-63.
40. Klimstra, T. A., Jeronimus, B. F., Sijtsema, J. J. & Denissen, J. J. (2020). The unfolding dark side: age trends in dark personality features. *Journal of Research in Personality*, 85, 103915.
41. Koehn, M. A., Okan, C. & Jonason, P. K. (2019). A primer on the Dark Triad traits. *Australian Journal of Psychology*, 71(1), 7-15.
42. Lee, K. & Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 39(2), 329-358.
43. Lee, K. & Ashton, M. C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and narcissism in the Five-Factor Model and the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1571-1582.

- 44.Lee, K. & Ashton, M. C. (2014). The dark triad, the Big Five, and the HEXACO model. *Personality and Individual Differences*, 67, 2-5.
- 45.Lee, K., Ashton, M. C., Wiltshire, J., Bourdage, J. S., Visser, B. A. & Gallucci, A. (2013). Sex, power, and money: prediction from the Dark Triad and Honesty-Humility. *European Journal of Personality*, 27(2), 169-184.
- 46.Lee, Z., Salekin, R. T. & Iselin, A. M. R. (2010). Psychopathic traits in youth: is there evidence for primary and secondary subtypes? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38(3), 381-393.
- 47.Lyons, M. (2019). Introduction to the Dark Triad. (Ed. M. Lyons), *The dark triad of personality: narcissism, machiavellianism, and psychopathy in everyday life*, ss. 1-37, Academic Press.
- 48.Lyons, M., Evans, K. & Helle, S. (2019). Do “dark” personality features buffer against adversity? The associations between cumulative life stress, the dark triad, and mental distress. *Sage Open*, 9(1), 1-13.
- 49.MacNeil, B. M., Whaley, I. & Holden, R. R. (2007). A confirmatory factor analysis of The Dark Triad Screening measure. *Presented at the meeting of the Canadian Psychological Association*, Ottawa, Canada.
- 50.Madran, H. A. D. (2012). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(2), 1-6.
- 51.Maples, J. L., Lamkin, J. & Miller, J. D. (2014). A test of two brief measures of the dark triad: The Dirty Dozen and Short Dark Triad. *Psychological Assessment*, 26(1), 326-331.
- 52.Miller, J. D., Dir, A., Gentile, B., Wilson, L., Pryor, L. R. & Campbell, W. K. (2010). Searching for a vulnerable dark triad: comparing factor 2 psychopathy, vulnerable narcissism, and borderline personality disorder. *Journal of Personality*, 78(5), 1529-1564.
- 53.Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H. & Meijer, E. (2017). The malevolent side of human nature: a meta-analysis and critical review of the literature on the dark triad (narcissism, Machiavellianism, and psychopathy). *Perspectives on Psychological Science*, 12(2), 183-204.
- 54.O'Boyle, E. H., Forsyth, D. R., Banks, G. C., Story, P. A. & White, C. D. (2015). A meta-analytic test of redundancy and relative importance of the dark triad and Five-factor Model of personality. *Journal of Personality*, 83(6), 644-664.
- 55.Özsoy, E. & Ardiç, K. (2017). Karanlık Üçlü'nün (Narsisizm, Makyavelizm ve Psikopati) iş tatminine etkisinin incelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 391-406
- 56.Özsoy, E., Rauthmann, J. F., Jonason, P. K. & Ardiç, K. (2017). Reliability and validity of the Turkish versions of Dark Triad Dirty Dozen (DTDD-T), Short Dark Triad (SD3-T), and Single Item Narcissism Scale (SINS-T). *Personality and Individual Differences*, 117, 11-14.
- 57.Pajevic, M., Vukosavljevic-Gvozden, T., Stevanovic, N. & Neumann, C. S. (2018). The relationship between the Dark Tetrad and a two-dimensional view of empathy. *Personality and Individual Differences*, 123, 125-130.
- 58.Papageorgiou, K. A., Gianniou, F. M., Wilson, P., Moneta, G. B., Bilello, D. & Clough, P. J. (2019). The bright side of dark: exploring the positive effect of narcissism on perceived stress through mental toughness. *Personality and Individual Differences*, 139, 116-124.
- 59.Paulhus, D. L. & Jones, D. N. (2015). Measures of dark personalities. (Eds. G. J. Boyle, D. H. Saklofske & G. Matthews), *Measures of personality and social psychological constructs*, ss. 562-594, Academic Press.
- 60.Paulhus, D. L. & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556-563.
- 61.Paulhus, D. L. (2014). Toward a taxonomy of dark personalities. *Current Directions in Psychological Science*, 23(6), 421-426.
- 62.Paulhus, D. L., Curtis, S. R. & Jones, D. N. (2018). Aggression as a trait: the Dark Tetrad alternative. *Current Opinion in Psychology*, 19, 88-92.
- 63.Paunonen, S. V. & Jackson, D. N. (2000). What is beyond the Big Five? Plenty! *Journal of Personality*, 68(5), 821-835.

64. Rauthmann, J. F. (2012). The Dark Triad and interpersonal perception: Similarities and differences in the social consequences of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Social Psychological and Personality Science*, 3(4), 487-496.
65. Reidy, D. E., Zeichner, A. & Martinez, M. A. (2008). Effects of psychopathy traits on unprovoked aggression. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 34(3), 319-328.
66. Reidy, D. E., Zeichner, A. & Seibert, L. A. (2011). Unprovoked aggression: effects of psychopathic traits and sadism. *Journal of Personality*, 79(1), 75-100.
67. Sabouri, S., Gerber, M., Lemola, S., Becker, S. P., Shamsi, M., Shakouri, Z., Bahmani, D. S., Kalak, N., Holsboer-Trachsler, E. & Brand, S. (2016). Examining Dark Triad traits in relation to sleep disturbances, anxiety sensitivity and intolerance of uncertainty in young adults. *Comprehensive Psychiatry*, 68, 103-110.
68. Shih, S. I., Chi, N. W., Wu, C. C. & Wang, S. Y. (2019). When dark meets blue: the relations between dark triad personality and depression symptoms. *Current Psychology*, 1-8.
69. Shrout, P. E. (1998). Measurement reliability and agreement in psychiatry. *Statistical Methods in Medical Research*, 7(3), 301-317.
70. Southard, A. C. & Zeigler-Hill, V. (2016). Measuring the dark side of personality. (Ed. U. Kumar), *The wiley handbook of personality assessment*, ss. 119-133, John Wiley and Sons.
71. Stead, R. & Fekken, G. C. (2014). Agreeableness at the core of the Dark Triad of Personality. *Individual Differences Research*, 12, 131-141.
72. Tatar, A. (2018). Gözden Geçirilmiş Uzun ve Kısa Form Altı Faktörlü Kişilik Envanteri (HEXACO-PI-R) Türkçe Formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 5-13.
73. Tavakol, M. & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55.
74. Turner, I. N., Foster, J. D. & Webster, G. D. (2019). The Dark Triad's inverse relations with cognitive and emotional empathy: high-powered tests with multiple measures. *Personality and Individual Differences*, 139, 1-6.
75. Veselka, L., Schermer, J. A. & Vernon, P. A. (2012). The Dark Triad and an expanded framework of personality. *Personality and Individual Differences*, 53(4), 417-425.
76. Visser, B. A. & Campbell, S. (2018). Measuring the dark side of personality. (Eds. V. Zeigler-Hill & T. K. Shackelford), *The SAGE handbook of personality and individual differences*, ss. 573-591, SAGE Publications Ltd.
77. Vize, C. E., Collison, K. L., Miller, J. D. & Lynam, D. R. (2018a). Examining the effects of controlling for shared variance among the dark triad using meta-analytic structural equation modelling. *European Journal of Personality*, 32(1), 46-61.
78. Vize, C. E., Lynam, D. R., Collison, K. L. & Miller, J. D. (2018b). Differences among dark triad components: a meta-analytic investigation. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 9(2), 101-111.
79. Wai, M. & Tiliopoulos, N. (2012). The affective and cognitive empathic nature of the dark triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 52(7), 794-799.
80. Wakabayashi, A., Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Goldenfeld, N., Delaney, J., Fine, D., Smith, R. & Weil, L. (2006). Development of short forms of the Empathy Quotient (EQ-Short) and the Systemizing Quotient (SQ-Short). *Personality and Individual Differences*, 41(5), 929-940.
81. Yang, C. K., Choe, B. M., Baity, M., Lee, J. H. & Cho, J. S. (2005). SCL-90-R and 16PF profiles of senior high school students with excessive internet use. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 50(7), 407-414.
82. Yaşlıoğlu, D. T. & Atılğan, Ö. (2018). Karanlık Üçlü Ölçeği: Türkçe'ye uyarlama, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 725-739.
83. Zengin, Y. (2019). Karanlık liderliğin örgütsel seslilik ve iş tatmini üzerindeki etkisi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(19), 310-337.